

УДК 336 (631.1)

О. С. Біліченко,
здобувач, Миколаївський державний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ НА МИКОЛАЇВЩИНІ

У статті досліджено основні проблеми працевлаштування сільської молоді. Узагальнено зарубіжний досвід в сфері працевлаштування молоді. Обґрунтовано основні напрями та механізми працевлаштування сільської молоді на прикладі Миколаївського державного аграрного університету.

In the article the basic problems of employment of rural youth. Generalized international experience in the field of youth employment. The main directions and mechanisms of employment of rural youth by the example of Mykolayiv State Agrarian University.

*Ключові слова: сільська молодь, зайнятість, працевлаштування, молодіжна політика.
Key words: rural youth, employment, employment, youth policy.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Система цінностей сільської молоді визначається розвитком сучасного українського суспільства, його актуальними проблемами та запитами. В умовах тривалого становлення ринкових відносин на Миколаївщині спостерігалось погіршення стартових можливостей молоді. За останні роки намітилась позитивна тенденція щодо реалізації професійних намірів молоді.

ОГЛЯД (АНАЛІЗ) ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Соціально-економічними проблемами зайнятості приділяли увагу відомі українські вчені С. Злупко, В. Васильченко, В. Петюх, М. Махсма. Фахівці з питань молодіжної політики Є. Бородин [1], М. Головатий [2] зверталися до дослідження програм як у сфері державної молодіжної політики, так державних програм зайнятості населення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою нашого дослідження стало обґрунтування організаційно-економічного механізму регулювання працевлаштування сільської молоді на матеріалах Миколаївської області.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Державна молодіжна політика є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави, що здійснюється в інтересах як молодої людини, так і держави, суспільства в цілому з урахуванням можливостей України, її економічного, соціального, історичного та культурного розвитку.

Основні нормативно-правові засади молодіжної політики визначені Декларацією "Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні", яка була прийнята Верховною Радою України 15 грудня 1992 року та Законом України "Про

сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні", який вступив в дію 5 лютого 1993 року. Організаційні та правові засади діяльності молодіжних громадських організацій визначено Законом України "Про молодіжні та дитячі громадські організації". З метою підтримки та стимулювання розвитку молодіжного руху в країні Президентом України видано Укази від 3 грудня 1995 року "Про Національну раду з питань молодіжної політики", від 4 грудня 1996 року "Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики", від 6 жовтня 1999 року "Про першочергові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики та підтримки молодіжних громадських організацій", від 29 березня 2001 року "Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики", від 23 червня 2001 року "Про додаткові заходи щодо вдосконалення соціальної роботи з дітьми, молоддю та сім'ями" та ціла низка інших актів.

Важливим механізмом формування та реалізації державної політики в Миколаївській області є розробка та реалізація державних та обласних молодіжних програм. На обласному рівні вже реалізовані такі програми:

— обласна Комплексна програма "Молодь Миколаївщини" (зі змінами та доповненнями), затверджена рішенням обласної ради від 26 жовтня 2000 року № 1;

— обласна Програма підтримки молодіжного підприємництва на 2002—2005 роки, затверджена рішенням обласної ради від 8 листопада 2002 року № 10;

— обласна Програма забезпечення молодих сімей та одиноких молодих громадян житлом на період з 2001 по 2005 роки, затверджена рішенням обласної ради від 20 грудня 2001 року № 3;

— обласна Програма "Українська родина" на 2001—2005 роки, затверджена рішенням обласної ради від 27 липня 2001 року № 4;

— обласна Програма відпочинку та оздоровлення дітей Миколаївської області на період до 2008 року, затверджена рішенням обласної ради від 26 квітня 2003 року № 9;

— обласна Програма патріотичного виховання населення в Миколаївській області, затверджена рішенням обласної ради від 25 квітня 2003 року № 14 та інші.

Вищезазначені державні та обласні програми є основою для діяльності державних органів влади міст та районів області щодо реалізації державної молодіжної політики і створення сприятливого середовища для розвитку сільської молоді, ці документи містять заходи, які відображають направленість співпраці молодіжних громадських організацій та органів державної виконавчої влади з питань надання організаційної, методичної та фінансової допомоги у реалізації молодіжної політики.

Молодь є дієвим фактором суспільних змін, який не можна не врахувати, коли мова йде про оновлення суспільства. Від того, чи реалізує

молодь власні та суспільні інтереси, багато в чому залежить майбутнє суспільства. Молодим поколінням, основною складовою якого є студентська молодь, належить реалізувати започатковані в нашій державі реформи, розвинути їх до рівня системних соціально-економічних перетворень.

У зв'язку з важкими економічними умовами в сільській місцевості зменшено кількість робочих місць, спостерігається негативний баланс в міграційних процесах на селі: проходить відтік молоді до міст у пошуках кращої долі та високих заробітків. Одна з основних причин вищезазначених процесів міграції — це бажання молоді здобути вищу освіту. Але інфраструктура села знаходиться на недостатньому рівні розвитку для того, щоб задовольнити високу пропозицію фахівців з вищою освітою на селі, тому молодь залишається в місті.

Безробіття — це соціально-економічне явище, при якому частина робочої сили не зайнята у сфері економіки. Цей негативний процес, перш за все, відображається на молодих спеціалістах, у яких відсутній досвід роботи, що перешкоджає їх конкурентному виходу на ринок праці. Миколаївський державний аграрний університет є основним освітнім центром для сільської молоді Миколаївщини.

Вирішення питання поповнення кадрів на підприємствах, перш за все, ускладнене розривом зв'язків між підприємствами і вузами, але, незважаючи на це, і бізнес, і освіта, розуміють перспективність розвитку взаємодії один з одним, тому вважають за необхідне розширювати і посилювати форми співробітництва, формувати і впроваджувати ефективні моделі взаємодії, перш за все, за допомогою новітніх ІТ-технологій. У наш час новітні технології — повсякденна необхідність, особливо тоді, коли справа стосується інформації, адже уявити сучасне життя без прогресивних інформаційних технологій неможливо. У величезному інформаційному просторі нові технології допомагають зорієнтуватися, насамперед, студентам та випускникам: тим, хто шукають роботу, і тим, хто її пропонує. І, звісно, новітні інформаційні технології допомагають організувати діяльність самого Державного центру зайнятості, що функціонує в кожному районі міста.

Людина, яка шукає роботу, особливо зацікавлена в отриманні інформації про наявні вакансії. З допомогою нових технологій у центрі зайнятості таку інформацію безробітний може знайти не на великих інформаційних стендах, які не завжди зручні для пошуку, адже на них може міститися застаріла інформація. Краще одразу скористатися тачскріном — спеціальним комп'ютером, що буде в декілька разів швидше і зручніше. Він швидко й зручно за заданими параметрами повідомить, на які підприємства, на які посади та за яких умов запрошуються чи то фахівці, чи то робітники. Достатньо лише ввести на моніторі назву професії, яка цікавить. Він швидко і якісно із усього розмаїт-

тя пропозицій обере саме ту, яка цікавить вас. Якщо вакансія яку він запропонує, влаштує безробітного, то він з роздруківкою інформації звертається до диспетчера-консультанта, який пояснить, що треба робити далі. За приблизними підрахунками, інформацією з тачскріну щодня користується близько трьохсот осіб. Важко навіть підрахувати, скільки людей уже скористалося його послугами протягом кількох років, з часу, коли у центрах зайнятості було встановлено тачскріни. Крім того, існує тачскрін для роботодавців, де міститься інформація про кваліфікаційно-професійний склад людей, які шукають роботу і перебувають на обліку в центрі зайнятості.

В економічно розвинених країнах приділяють першочергову увагу проблемам зайнятості, адже без їх вирішення не можна забезпечити соціально-економічну стабільність. В цих країнах регулярно розробляються, фінансуються та виконуються програми зайнятості, що враховують специфіку конкретної соціально-економічної ситуації. Узагальнюючі міжнародний досвід, слід відмітити, що організаційно-економічний механізм працевлаштування в зарубіжних країнах можна розділити на групи активних підпрограм (сприяння зайнятості) і пасивних підпрограм (підтримання доходів).

До першої групи належать:

- програми по субсидуванню найму на постійну роботу в приватному секторі. За цими програмами субсидії виділяються або на стимулювання зайнятості окремих груп працівників (наприклад, молоді), або на збереження робочих місць для працівників, що підлягають звільненню;

- програми підтримки підприємств, що створюються самими безробітними (програми самозайнятості). Така підтримка може надаватися на основі допомоги по безробіттю (одноразова виплата суми, що дорівнює одно- або дворічній сумі допомоги) або на основі соціальної допомоги. Крім цього, такі програми включають багато інших послуг, що надаються безкоштовно безробітним, які розпочинають свою справу;

- програми професійного навчання, підготовки і підвищення кваліфікації безробітних;

- програми безпосереднього створення нових робочих місць у державному або комерційному секторі. Найчастіше такі програми надають тимчасову роботу як можливість для безробітного адаптуватися в соціально-трудовій сфері, отримати нові навички, збагатити свій людський капітал і мати більше шансів знайти постійну роботу.

До групи пасивних підпрограм належать програми надання всіх видів допомоги у зв'язку з втратою роботи (допомога по безробіттю, вихідні виплати, допомога працівникам збанкрутілих підприємств, спеціальна підтримка різних груп працівників).

Міжнародний досвід свідчить, що втручання держави в трудові відносини повинно бути виваженим і програмно-плановим, ґрунтуватися на наукових прогнозах і довгостроковій політиці, враховуючи загальноекономічну кон'юнктуру. Разом з тим,

в розвинених країнах держава не втручається у, власне, підприємницьку діяльність, яка до того ж стає ефективнішою за рахунок державних програм.

Активним елементом в системі працевлаштування сільської молоді на Миколаївщині є Миколаївський державний аграрний університет. В ньому силами активістів органів студентського самоврядування створено Центр працевлаштування студентів МДАУ. На початковому етапі було створено комісію по працевлаштуванню випускників, яка заклала основу сучасного центру працевлаштування. Було зібрано усіх небайдужих до цього студентів, які своїми ідеями і мотивацією визначили подальші напрями роботи.

Центр працевлаштування студентів і випускників був створений в 2010 році. Він функціонує на підставі " Положення про Центр працевлаштування студентів та випускників МДАУ ", затвердженого рішенням вченої ради.

Серед завдань Центру працевлаштування можна виділити:

- налагодження зв'язків між студентами, випускниками університету та роботодавцями;

- адаптація студентів та випускників МДАУ до умов ринку праці;

- допомога студентам у визначенні з майбутньою професією та необхідним багажем знань та навичок;

- забезпечення випускників першим робочим місцем;

- сприяння працевлаштуванню студентів та випускників університету;

- створення банку вакансій;

- сприяння у плануванні, організації та контролі за проведенням усіх видів практики, стажування, працевлаштування студентів та випускників університету;

- вивчення та поширення передового вичизняного досвіду з питань забезпечення зайнятості та професійної підготовки молоді;

- здійснення моніторингу працевлаштування випускників.

Організаційна структура центру працевлаштування студентів і випускників Миколаївського державного аграрного університету включає представників від усіх факультетів, спеціаліста та керівника центру. Для ефективної роботи Центру працевлаштування випускників створено банк вакансій. З питань розвитку вторинної зайнятості студентів і працевлаштування випускників центр плідно співпрацює з Заводським районним центром зайнятості, Головним управлінням агропромислового розвитку Миколаївської обласної державної адміністрації, Управлінням у справах сім'ї та молоді Миколаївської облдержадміністрації, асоціацією фермерів, які надають вакансії по місту Миколаєву та області. База вакансій оновлюється на початку кожного місяця.

Для ефективного вирішення питань працевлаштування молоді існує два можливі варіанти. Перший полягає у відкритті власної справи і створенні робочих місць для інших. Другий — пошук робочого

місця. З метою залучення випускників до підприємницької діяльності Центром працевлаштування надаються юридичні консультації щодо налагодження власної справи. За рахунок розвитку власних виробництв у Науково-навчально-практичному центрі університету створюємо робочі місця для студентів.

Центр працевлаштування проводить психологічні тренінги, консультації, семінари. На даний час волонтери Миколаївської громадської організації "Творити добро" реалізують серед студентів-першокурсників всіх факультетів соціальний проєкт "Майбутній спеціаліст".

У правовому полі Центр працевлаштування керується такими нормативно-правовими документами:

- 1) ст. 56 Закону України "Про вищу освіту";
- 2) частина дванадцята ст. 7 Закону України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні";
- 3) порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалася за державним замовленням;
- 4) частина друга ст. 197 КЗпП України;
- 5) підп. "3" п.1 ст.4 Закону України "Про зайнятість населення".

В університеті функціонує комісія з персонального розподілу випускників університету, до складу якої входить і керівник Центру працевлаштування. Її метою є працевлаштування молодих спеціалістів не тільки тих, що навчалися за рахунок державного фінансування, але і тих, що навчалися за кошти фізичних і юридичних осіб.

Важливо відмітити, що держава гарантує надання роботи за фахом на період не менше трьох років молодим спеціалістам — випускникам державних професійно-технічних та вищих навчальних закладів держави, раніше заявленим підприємствами, установами, організаціями. Молодим спеціалістам — випускникам вищих навчальних закладів, потреба в яких раніше була заявлена підприємствами, установами, організаціями, надається робота за фахом на період не менше трьох років у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Центр постійно проводить роботу по накопиченню банку потенційних роботодавців (підприємств різної форми власності). До такого переліку внесено понад 396 підприємств, організацій, установ України, які допомагають студентам зорієнтуватися як у географічному розташуванні підприємств, так і відповідно, спектрі вакансій на них. Центром проводиться моніторинг ринку праці Миколаївської та інших областей щодо потреб у профільних фахівцях.

В університеті запроваджена практика укладання договорів про навчання, проходження навчально-науково-дослідницьких, технологічних практик з обумовленням можливості подальшого працевлаштування випускників університету як в Україні, так і за кордоном. Серед найбільших замовників кадрів є: ТОВ СП "Нібулон", ФГ "Владам", ВАТ "Радсад", ВАТ "Племзавад "Степной" Запорізької області, СГПП "Техмет-Юг", ТОВ "Альянс-С", "Сорочинські ковбаси", "Кінологічний

центр УМВС України, ДПРСПЦ "Південьконекс-центр" Миколаївської області та ін.

Студенти Миколаївського державного аграрного університету проходять практику за кордоном за програмами Work and Travel, FEFU, LOGO, CampAmerica, HOPS, а також підвищують кваліфікацію і вдосконалюють практичні навички ведення господарства на сільськогосподарських фермах Данії з метою набуття і застосування знань, умінь та навичок в нових економічних умовах міжнародного ринку праці. Це допомагає випускникам університету покращити знання іноземної мови, удосконалити професійні уміння, підвищити свою конкурентоздатність на ринку праці.

В університеті постійно проводяться ярмарки вакансій. У 2010—2011 навчальному році їх було проведено 26. Під час проходження таких заходів мають можливість зустрітися роботодавці та студенти або випускники університету. Роботодавці презентують свої компанії, наявні вакансії, програми стажувань або молодіжні програми набору. Студенти та випускники мають змогу дізнатися про вимоги роботодавця, записатися на співбесіду.

Крім того, в Миколаївському державному аграрному університеті з 2001 року функціонують студентські трудові загони, метою яких є сприяння вторинній зайнятості студентів. У літній період студенти, що записались до трудового загону МДАУ, виконують оплачувані роботи на базі Навчально-науково-практичного центру університету. Їм забезпечуються належні умови проживання, харчування, медичного обслуговування. Улітку 2011 року в селі Комсомольському та місті Миколаєві на сільськогосподарських, будівельних роботах та волонтерською діяльністю було охоплено 105 студентів, діяло 5 студентських загонів. Результатом добре налагодженої роботи стало відзначення ректора університету грамотою голови Миколаївської обласної державної адміністрації.

ВИСНОВКИ

Швидкий розвиток нових технологій ставить свої вимоги до роботи Центру працевлаштування студентів і випускників МДАУ. Роботодавці і студенти мають можливість переглядати інформацію про діяльність Центру в мережі Інтернет, використовуючи ресурси сайту університету. Ефективна і вільно обрана зайнятість відображає стан кількісної і якісної збалансованості між потребою населення в роботі і робочими місцями, за якої створюються сприятливі умови для соціально-економічного прогресу і дотримуються інтереси як окремих працівників та роботодавців, так і суспільства в цілому.

Література:

1. Бородін Є.І. Історія формування державної молодіжної політики в Україні (1991—2004 рр.). — Д.: Герда, 2006. — 472 с.
  2. Головатий Н.Ф. Соціологія молоді: курс лекцій. — К.: МАУП, 2003. — 224 с.
- Стаття надійшла до редакції 15.05.2012 р.*